

Kinh nghiệm liên kết nông nghiệp: Nhìn từ mô hình hợp tác xã sữa của Ấn Độ

19:21 28/11/2025

Chia sẻ về thành công của mô hình hợp tác xã (HTX) sữa ở Ấn Độ (mô hình Anand), Trưởng Đại diện FAO tại Việt Nam cho biết nước này đã tập hợp hàng triệu hộ dân nhỏ ở các HTX được quản lý chuyên nghiệp, đồng thời giữ nông dân ở vị trí trung tâm trong quá trình ra quyết định. Chính sự cân bằng này, quy mô đi đôi với dân chủ đã tạo ra sức mạnh kinh tế và niềm tin.



Ông Vinod Ahuja, Trưởng Đại diện Tổ chức Lương thực và Nông nghiệp Liên Hợp Quốc (FAO) tại Việt Nam trình bày tham luận tại Diễn đàn - Ảnh: VGP/Vũ Phong

Chiều 28/11, Phó Thủ tướng Nguyễn Chí Dũng cùng Phó Thủ tướng Mai Văn Chính đồng chủ trì Diễn đàn Kinh tế hợp tác, hợp tác xã 2025 với chủ đề "Liên kết hiệu quả giữa hợp tác xã (HTX) và doanh nghiệp".

Tham luận tại Diễn đàn, ông Vinod Ahuja, Trưởng Đại diện Tổ chức Lương thực và Nông nghiệp Liên Hợp Quốc (FAO) tại Việt Nam cho hay, trên toàn thế giới, FAO nhận thấy một sự nhất quán và khi HTX và doanh nghiệp phối hợp với nhau thì tất cả chúng ta đều được hưởng lợi từ những người nông dân, người tiêu dùng, thành viên HTX và các doanh nghiệp.

Chia sẻ về kinh nghiệm toàn cầu của FAO, ông Vinod Ahuja cho biết các mối liên kết thành công bắt đầu từ việc quản lý chuyên nghiệp. Ở Mỹ Latinh, châu Phi và Nam Á, những HTX phát triển mạnh là những đơn vị đầu tư vào quản lý chuyên nghiệp, ghi chép minh bạch, quản trị tốt và kiểm soát chất lượng. Tại Ấn Độ, Kenya và Costa Rica, các HTX áp dụng các tiêu chuẩn quốc tế, hiện đại hóa hệ thống nội bộ.

Ông cho rằng, các HTX của Việt Nam có thể thực hiện được bước tương tự để chuẩn bị cho giai đoạn tăng trưởng mới.

Cũng theo Trưởng Đại diện FAO tại Việt Nam, doanh nghiệp sẵn sàng hợp tác khi các HTX đảm bảo tính ổn định: Sản lượng ổn định, chất lượng ổn định. Ở Morocco, Thái Lan và Ấn Độ, các chuỗi giá trị từng bị phân mảnh nay đã có khả năng cạnh tranh cao hơn nhờ HTX và doanh nghiệp cũng đầu tư nâng cấp quy trình sản xuất, quy trình lưu trữ và hậu cần. Mô hình đồng đầu tư này cực kỳ hiệu quả, doanh nghiệp đầu tư vì họ thấy tính dự toán cao, còn HTX hưởng lợi từ thị trường ổn định.

Chia sẻ về thành công của mô hình HTX sữa ở Ấn Độ (mô hình Anand), ông Vinod Ahuja cho biết nước này đã tập hợp hàng triệu hộ dân nhỏ ở các HTX được quản lý chuyên nghiệp, đồng thời giữ nông dân ở vị trí trung tâm trong quá trình ra quyết định. Chính sự cân bằng này, quy mô đi đôi với dân chủ đã tạo ra sức mạnh kinh tế và niềm tin.

"Doanh nghiệp mang đến công nghệ, bao bì và phân phối sản phẩm, giả cả minh bạch. Tức là người nông dân biết cách tính chính xác giá, cách phân chia lợi nhuận. Đặc biệt, HTX sữa cung cấp dịch vụ đến từng hộ, chăm sóc thú y, kiểm tra chất lượng. Và các công nghệ đơn giản như đồng hồ đo sữa kỹ thuật số đã tạo ra niềm tin và giảm gian lận", theo ông Ahuja.

Đối với Việt Nam, kinh nghiệm này cho thấy tiềm năng để các HTX trong lĩnh vực chăn nuôi, trái cây, rau quả, thủy sản từ vai trò cung cấp nguyên liệu trở thành tác nhân trong toàn chuỗi giá trị, đặc biệt khi được hỗ trợ từ hợp đồng rõ ràng, giá cả minh bạch và đầu tư chung của doanh nghiệp, Trưởng Đại diện FAO nhìn nhận.



Các đại biểu tham dự Diễn đàn - Ảnh: VGP/Nhật Bắc

Liên kết tránh tình trạng "hợp đồng miệng"

Tham luận tại Diễn đàn, Đại diện Liên đoàn Thương mại và Công nghiệp Việt Nam (VCCI) nhìn nhận, bên cạnh những cơ hội lớn, việc thúc đẩy liên kết doanh nghiệp-HTX trên diện rộng vẫn đang đối mặt với nhiều thách thức và "điểm nghẽn" từ cả thể chế, năng lực nội tại và cơ chế vận hành.

Trong đó, thách thức về cơ chế liên kết là hợp đồng lỏng lẻo, thiếu chế tài. Trong thực tế, nhiều thỏa thuận hợp tác giữa doanh nghiệp và HTX vẫn dựa trên "hợp đồng miệng" hoặc các hợp đồng giấy tờ có tính pháp lý yếu. Khi có biến động lớn về giá cả thị trường, tình trạng "bê kèo" vẫn xảy ra, gây thiệt hại và làm xói mòn nghiêm trọng lòng tin giữa các bên.

Ngoài ra, còn có tình trạng phân chia lợi ích và rủi ro không hài hòa. Việc thiếu một cơ chế minh bạch, công bằng để định giá sản phẩm và phân chia lợi ích, rủi ro trong chuỗi giá trị là nguyên nhân chính dẫn đến các tranh chấp. Thông thường, bên yếu thế hơn (HTX và nông dân) phải chịu nhiều rủi ro hơn về thị trường và thiên tai.

Để phá vỡ các "điểm nghẽn" và khơi thông tiềm năng của mô hình liên kết này, VCCI kiến nghị với Chính phủ nghiên cứu, xây dựng và ban hành khung chính sách về phát triển chuỗi giá trị và thúc đẩy liên kết doanh nghiệp-HTX. Chính sách này cần tích hợp, đồng bộ hóa và nâng cấp các chính sách ưu đãi về tín dụng, thuế, đất đai, khoa học công nghệ, thay vì để chúng phân mảnh ở nhiều

văn bản pháp luật khác nhau. Trong đó, cần có các hạng mục, đề án cụ thể nhằm hỗ trợ tài chính và kỹ thuật cho các doanh nghiệp đầu tư vào chuỗi liên kết với HTX.

Tăng cường cơ chế hậu kiểm, thực hiện nghiêm chỉ đạo về việc thanh tra, kiểm tra doanh nghiệp tối đa mỗi năm một lần, trừ trường hợp có dấu hiệu vi phạm rõ ràng. Điều này sẽ tạo ra một môi trường kinh doanh ổn định, giúp doanh nghiệp yên tâm đầu tư dài hạn vào các mối quan hệ đối tác.

Về phía các doanh nghiệp, VCCI kêu gọi các doanh nghiệp lớn, các doanh nghiệp đầu ngành thể hiện vai trò dẫn dắt và trách nhiệm xã hội, chủ động kiến tạo các "hệ sinh thái" kinh doanh. Trong đó, doanh nghiệp đóng vai trò là hạt nhân, cung cấp vốn, công nghệ, quy trình quản trị và bao tiêu sản phẩm, còn các HTX và nông dân là các vệ tinh sản xuất, cùng nhau phát triển trên nguyên tắc chia sẻ lợi ích và rủi ro một cách hài hòa.

Về phía các HTX, VCCI cho rằng các HTX cần chủ động tái cấu trúc theo mô hình quản trị hiện đại, minh bạch tài chính, áp dụng công nghệ số vào quản lý và sản xuất. Quan trọng hơn, HTX cần chủ động xây dựng năng lực, chuẩn hóa quy trình để đáp ứng yêu cầu của thị trường và tìm kiếm các đối tác doanh nghiệp một cách chuyên nghiệp.

Theo Chinhphu.vn